

Інна КИСІЛЬ,

orcid.org/0009-0002-3220-8968

старший викладач кафедри іноземних мов
Національного транспортного університету
(Київ, Україна) *innakisil007@gmail.com*

Ольга КОМАРИНСЬКА,

orcid.org/0009-0002-2670-4279

асистент кафедри іноземних мов
Національного транспортного університету
(Київ, Україна) *olgavolodymyrivna@ukr.net*

Тетяна САХНЮК,

orcid.org/0009-0007-9377-1056

старший викладач кафедри іноземних мов
Національного транспортного університету
(Київ, Україна) *ivoryformasters@gmail.com*

ІНШОМОВНА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СФЕРИ БІЗНЕСУ: ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ГРАМАТИЦІ У ДІЛОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Однозначним критерієм успішності людини у сфері бізнесу є те, наскільки вона володіє своїм мовленням, адже саме воно виступає основним фігурантом у публічних виступах, підписанні договорів, укладанні угод, комунікації, переговорах, листуванні тощо. Граматичні категорії та конструкції, що використовуються у діловій сфері, чітко регламентовані, оскільки необхідно дотримуватися правил комунікації, уникаючи персоналізації та особистісно-емоційного підходу до справи. У розрізі конкретної статті розглядаються особливості використання пасивного стану дієслова, його конструкцій, особливостей та сфер застосування. Саме пасивні конструкції дозволяють подати інформацію, уникаючи займенників чи іменників, залишаючи лише потрібні ділові факти. З огляду на майбутнє планування, складання розпорядку чи організації ділових заходів, необхідно володіти конструкціями для вираження майбутнього часу, беручи до уваги, що майбутність в англійській мові утворюється не лише за допомогою традиційного майбутнього простого часу, а й за допомогою цілої низки інших часових форм та конструкцій, що, у свою чергу, несуть розмаїття смислових навантажень і допомагають уникнути повторень. Такі граматичні категорії, конструкції та форми є неодмінним атрибутом ділової переписки або планування, де необхідна чітка інформація щодо майбутніх дій.

У своїй роботі з навчання граматиці англійської мови майбутніх фахівців сфери бізнесу ми використовуємо такі методи навчання граматиці як дедуктивний, індуктивний, інтерактивний. Основними методами навчання граматиці вважаються дедуктивний (комунікативний) і індуктивний (когнітивний) методи. Більш прогресивним вважається інтерактивний метод навчання. Оскільки інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності студентів, що має на меті створення комфортних умов навчання, за яких кожен із них відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. В процесі цієї діяльності студенти вступають в діалог з викладачем або один з одним, беруть активну участь у пізнавальному процесі, виконуючи творчі, пошукові, проблемні завдання в парах або в групах. Завдяки впровадженню інтерактивних методів у навчальний процес зростає активність студентів; засвоєння студентами необхідних знань і вмінь відбувається в комфортних психологічних умовах через співпрацю та спілкування; підвищується якість оволодіння матеріалом; має місце усвідомлення майбутніми фахівцями ситуацій повсякденного життя, в яких може бути застосований матеріал, що вивчається. Крім того, відбувається спільне розв'язання проблем і планування спільної діяльності, студенти навчаються виокремлювати основне, досягати поставлених цілей.

Ключові слова: метод навчання, навчання граматиці, дедуктивний метод, індуктивний метод, інтерактивний метод, ділова комунікація, пасивний стан, пасивні конструкції, навчання іноземної мови, методика викладання, інтерактивні методи навчання, вираження майбутності, майбутній час, *the Future Simple Tense, the Present Simple Tense, the Present Continuous Tense, the Gerund*, граматичні конструкції на вираження майбутності.

Inna KYSIL,*orcid.org/0009-0002-3220-8968**Senior Lecturer at the Foreign Languages Department
National Transport University
(Kyiv, Ukraine) innakisil007@gmail.com***OIha KOMARYNSKA,***orcid.org/0009-0002-2670-4279**Assistant Lecturer at the Foreign Languages Department
National Transport University
(Kyiv, Ukraine) olgavolodymyrivna@ukr.net***Tetiana SAKHNIUK,***orcid.org/0009-0007-9377-1056**Senior Lecturer at the Foreign Languages Department
National Transport University
(Kyiv, Ukraine) ivoryformasters@gmail.com*

FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONAL TRAINING FOR BUSINESS SPECIALISTS: FEATURES OF GRAMMAR INSTRUCTION IN BUSINESS COMMUNICATION

An unequivocal criterion for a person's success in business is the extent to which he possesses his speech, because it is the main figure in public speeches, signing contracts, concluding agreements, communication, negotiations, correspondence, etc. Grammatical categories and constructions used in the business sphere are clearly regulated, as it is necessary to follow the rules of communication, avoiding personalization and a personal-emotional approach to the matter. In the context of a specific article, the peculiarities of the use of the passive voice, its constructions, features and areas of application are considered. It is passive constructions that allow you to present information, avoiding pronouns or nouns, leaving only the necessary business facts. With a view to future planning, making a schedule or organizing business events, it is necessary to have constructions to express the future tense, taking into account that the future in English is formed not only with the help of the traditional future simple tense, but also with the help of a whole series of other time forms and constructions, which, in turn, carry a variety of semantic loads and help to avoid repetitions. Such grammatical categories, constructions and forms are an indispensable attribute of business correspondence or planning, where clear information about future actions is needed.

In our work on teaching English grammar to future business professionals, we use such grammar teaching methods as deductive, inductive, and interactive. Deductive (communicative) and inductive (cognitive) methods are considered the main methods of learning grammar. An interactive learning method is considered more progressive. Because interactive learning is a special form of organizing students' cognitive activities, which aims to create comfortable learning conditions under which each of them feels successful and intellectual. In the process of this activity, students enter into a dialogue with the teacher or with each other, take an active part in the cognitive process, performing creative, searching, problem tasks in pairs or in groups. Thanks to the introduction of interactive methods into the educational process, the activity of students increases; assimilation of necessary knowledge and skills by students takes place in comfortable psychological conditions through cooperation and communication; the quality of mastering the material increases; there is an awareness by future specialists of the situations of everyday life in which the studied material can be applied. In addition, there is joint problem solving and planning of joint activities, students learn to distinguish the main thing, to achieve the set goals.

Key words: *teaching method, grammar teaching, deductive method, inductive method, interactive method, business communication, Passive voice, passive constructions, foreign language teaching, teaching methodology, interactive teaching methods, future expressions, future tense, the Future Simple Tense, the Present Simple Tense, the Present Continuous Tense, the Gerund, grammar structures for expressing the future.*

Постановка проблеми. Сучасні політичні та соціально-економічні реалії України у світовому співтоваристві створили сприятливі умови для вивчення іноземних мов, показали необхідність їх вивчення. Зараз, як ніколи, необхідно, щоб громадяни України володіли іноземними мовами. Англійська мова – це офіційна мова міжнародного бізнесу та торгівлі, Інтернету і техніки, науки і

мистецтв. Вона використовується при заповненні анкет, складанні резюме, у діловому та приватному листуванні. Статус іноземної мови як освітньої галузі піднято на високий рівень.

Вивчення іноземних мов складається з таких аспектів як лексика, граматики і фонетика. Навчання граматиці – один з найважливіших аспектів вивчення іноземної мови, так як повно-

цінна ділова комунікація не може відбуватися без знання граматичного матеріалу. На сучасному етапі інтенсивного розвитку комерційних зв'язків із представниками фірм та ділових організацій зарубіжних країн для здійснення ефективної комунікації стає важливою іншомовна підготовка фахівців сфери бізнесу, причому процес вивчення іноземної мови доцільно засновувати на її практичному використанні у сфері ділового спілкування та спілкування на рівні організацій. Одним із видів ділового спілкування є письмова ділова комунікація, яка передбачає володіння навичками оформлення всіх видів ділових листів, контрактів, угод та інших відповідних документів, що функціонують в управлінській сфері діяльності. Характерною ознакою таких документів англійською мовою є наявність пасивних конструкцій, які надають тексту документу необхідної нейтральності та об'єктивності. Таке поширення пасивних конструкцій у тексті являє собою певну проблему для носіїв української мови, оскільки не є для неї властивим, тому виникають певні труднощі під час утворення, вживання та перекладу таких конструкцій. Використання різних методів засвоєння вживання пасивних конструкцій із поєднанням роботи з автентичними текстами сприяє покращенню сприйняття інформації, полегшує розуміння між учасниками ділової комунікації, тобто підвищує її ефективність. Управління світовим бізнесом здійснюється переважно у фінансових центрах Великобританії та США, і цей факт автоматично робить англійську мову мовою міжнародного бізнесу. Бізнес-англійська включає і звичайне повсякденне спілкування зі співробітниками, керівництвом, підлеглими; і знайомство з новими бізнес-партнерами; і ділові телефонні розмови; і проведення нарад, презентацій; і участь у переговорах. Бізнес-англійська, в силу своєї тематики, зачіпає безліч сфер, що стосуються ведення бізнесу. Тобто, вивчаючи ділову англійську, ми, по суті, вивчаємо й бізнес.

Актуальність питання щодо способів вираження майбутності англійською мовою у сфері бізнесу очевидна, адже передбачається перспектива побудови планів, проєктів, прогнозів, намірів, цілей, графіків на майбутнє. Майбутність у сфері бізнесу завжди орієнтована на ясність, зрозумілість, предметність тлумачень, логічну послідовність і довідність викладу, узагальненість понять і явищ, об'єктивний аналіз, точність і лаконічність висловлювань, аргументацію й переконливість тверджень, однозначне пояснення причинно-наслідкових відношень, докладні висновки, що спрямовані на майбутню дію. Англійська мова у

сфері бізнесу відрізняється значною кількістю наукової термінології, наявністю схем, таблиць, графіків, діаграм, мап, систем математичних, фізичних, хімічних та інших знаків і позначок, оперуванням абстрактними, переважно іншомовними словами, уживанням суто наукової фразеології, стійких термінологічних словосполучень, із залученням цитат і посилань на першоджерела, здебільшого відсутністю авторської індивідуальної манери й емоційно-експресивної лексики, наявністю дієслівних форм, зазвичай безособових, узагальнених чи неозначених, що констатують певні явища й факти; значну роль відіграють форми майбутнього часу, конструкції, фрази, які додатково окреслюють проєктність, деталі майбутніх угод та плани (Годованець, 2014: 60–62).

Мета статті – розглянути методи навчання граматиці англійської мови; проаналізувати переваги і недоліки методів навчання граматиці; визначити ефективні методи навчання майбутніх фахівців сфери бізнесу та сфокусувати увагу на особливостях використання пасивних конструкцій у бізнес-комунікації і їх доцільному вживанню у документації; дослідити граматичні засоби вираження майбутнього часу в англійській мові, розглянути їх лексичне значення та проаналізувати ситуації використання в діловому спілкуванні.

Аналіз досліджень. Для аналізу досліджень з даної теми було використано такі методи:

– Огляд наукової літератури: Було проаналізовано наукові статті, опубліковані в авторитетних журналах та збірниках з питань іншомовної освіти та методики викладання граматики.

– Аналіз навчальних програм: Було проаналізовано навчальні програми з іншомовної професійної підготовки фахівців сфери бізнесу, щоб визначити, як вивчається граматика у діловій комунікації.

– Вивчення досвіду викладачів: Було проведено інтерв'ю з викладачами іншомовної професійної підготовки фахівців сфери бізнесу, щоб дізнатися про їхній досвід викладання граматики у діловій комунікації.

Виклад основного матеріалу. Немає сумніву, що знання граматичних правил є необхідним для успішного володіння мовою. Незмінним залишається питання останніх років – чи повинен викладач навчати правилам у вправах або краще майбутнім фахівцям інтуїтивно освоювати граматику в процесі комунікативної діяльності замість того, щоб вивчати її через спеціальні вправи, спрямовані на засвоєння того чи іншого правила. Успішне оволодіння іноземною мовою на занятті відбудеться тільки в тому випадку, якщо органі-

зувати навчальний процес так, щоб студенти як можна точніше імітували умови реального мовного спілкування.

У своїй роботі з навчання граматиці англійської мови майбутніх фахівців сфери бізнесу ми використовуємо такі методи навчання граматиці як дедуктивний, індуктивний, інтерактивний.

Основними методами навчання граматиці вважаються дедуктивний (комунікативний) і індуктивний (когнітивний) методи.

Дедуктивний метод має на меті презентацію граматичного правила, його пояснення і подальшу практику. Дедуктивний метод називають системою трьох "P" – Presentation, Practice, Production (PPP) – презентація, практика, відтворення. Отже, робота з вивчення і засвоєння граматичного матеріалу складається з трьох етапів. На першому етапі відбувається презентація (Presentation) граматичного правила і прикладів вживання. Другий етап – практика (Practice) – це вживання граматичної моделі в усному і письмовому мовленні. На цьому етапі студенти, які вже засвоїли новий матеріал усно, поступово переходять до письмового відпрацювання, тобто відбувається так званий drilling (від англ. – "навчання", "натаскування") – термін, що вживається на позначення тренування за допомогою вправ, що повторюються. Існує безліч завдань, які можуть використовуватися на даному етапі. До їх числа можна віднести: заповнення пропусків, співвіднесення пропозицій із картинками, складання пропозицій із переплутаних частин, зміну готових пропозицій. На цій стадії дуже важлива варіативність завдань, оскільки викладач має на меті вироблення в студентів досвіду вживання граматичної конструкції в різних контекстах (Жоко-ріна, 2020: 128–132). Третій етап роботи – відтворення (Production) – це введення відпрацьованого і засвоєного правила в мовлення – усне і письмове. Іншими словами, відбувається побудова граматично правильних висловлювань.

Індуктивний метод базується на тому, що студенти вивчають граматичні правила шляхом аналізу прикладів та інтуїтивного розуміння їх суті. На відміну від традиційного підходу, де граматика вивчається у вигляді правил, які не завжди легко зрозуміти та запам'ятати, індуктивний метод дає можливість майбутнім фахівцям самостійно зрозуміти суть граматичних правил та використовувати їх у реальних комунікаційних ситуаціях. Першим кроком при використанні індуктивного методу є збір прикладів, які відображають різні аспекти граматичного явища. При цьому важливо збирати приклади, які відображають не тільки правильне використання, але й помилки, які

часто роблять носії мови. Після збору достатньої кількості прикладів, студенти аналізують їх та визначають спільні риси та відмінності, іншими словами перед студентом ставиться завдання самостійного формулювання правил. Далі, вони використовують отримані правила для створення власних прикладів та вправ. При цьому важливо, щоб вправи були достатньо різноманітними та відображали різні варіанти вживання граматичного явища (buki.com.ua).

Більш прогресивним вважається інтерактивний метод навчання. Оскільки інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності студентів, що має на меті створення комфортних умов навчання, за яких кожен із них відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. В процесі цієї діяльності студенти вступають в діалог з викладачем або один з одним, беруть активну участь у пізнавальному процесі, виконуючи творчі, пошукові, проблемні завдання в парах або в групах. Провідними ознаками й інструментами інтерактивної взаємодії, за О. Пометун, є: 1) полілог (багатоголосся); 2) діалог; 3) мислєдіяльність (викладач не передає студентам готові знання, а організовує їх самостійну пізнавальну діяльність); 4) смислотворчість (самостійне створення і побудова нових знань); 5) свобода вибору (свідома регуляція й активізація власної поведінки, потреба в подоланні перешкод і труднощів, готовність і можливість самостійно діяти і взаємодіяти з кимось, усвідомлена відповідальність за зроблений вибір); 6) створення ситуації успіху + позитивність і оптимістичність оцінювання (неприпустимість порівняння досягнень одного майбутнього фахівця з досягненнями іншого). Завдяки впровадженню інтерактивних методів у навчальний процес зростає активність студентів; засвоєння студентами необхідних знань і вмінь відбувається в комфортних психологічних умовах через співпрацю та спілкування; підвищується якість оволодіння матеріалом; має місце усвідомлення майбутніми фахівцями ситуацій повсякденного життя, в яких може бути застосований матеріал, що вивчається. Крім того, відбувається спільне розв'язання проблем і планування спільної діяльності, студенти навчаються виокремлювати основне, досягати поставлених цілей (Дуброва, 2016: 52–57).

Структура заняття з англійської мови із застосуванням інтерактивного методу складається з 4 етапів. Перший етап – це підготовка. Він передбачає організаційні моменти, такі як роздатковий матеріал, вирішення питань місця проведення та необхідних технічних засобів. Наступний етап –

це вступ. На даному етапі важливі пояснення правил, мети, технічно сформоване завдання, розділення на групи, розподіл ролей та нагадування студентам про кількість відведеного на завдання часу. Третій етап – проведення. Обов'язковим є обговорення заданих викладачем ситуацій, самостійний або груповий пошук рішень, формування відповідей. І останній – рефлексія та результати. Елементами даного етапу є обговорення результатів завдання, оцінювання, зворотній зв'язок.

Завдяки впровадженню інтерактивних методів у навчальний процес зростає активність студентів; засвоєння студентами необхідних знань і вмінь відбувається в комфортних психологічних умовах через співпрацю та спілкування; підвищується якість оволодіння матеріалом; має місце усвідомлення майбутніми фахівцями ситуацій повсякденного життя, в яких може бути застосований матеріал, що вивчається. Крім того, відбувається спільне розв'язання проблем і планування спільної діяльності, студенти навчаються виокремлювати основне, досягати поставлених цілей.

З огляду на той факт, що мова йде про підготовку фахівців сфери бізнесу, необхідним є відбір лексичного матеріалу для включення в граматичні вправи. Адже саме таке поєднання спеціалізованої лексики і граматичних конструкцій призводить до найкращих результатів у вивченні граматики англійської мови за професійним спрямуванням.

Протягом довгого періоду часу багато дослідників вивчали різні питання, пов'язані з граматичною категорією пасивного стану. О.В. Омеляненко, В.К. Ситнікова, Т.В. Венкель, С.В. Мінор приділяли увагу семантиці, типам, структурній будові та значенню пасивних конструкцій. Теоретичні питання визначення даної категорії та її співвідношення з активними конструкціями досліджувались, зокрема М. Своном, П.А. Леонгом, Б. Баджелом та К. Фулером. Українські мовознавці В.І. Карабан, В. Коптілов, І.В. Корунець у своїх дослідженнях акцентували увагу на випадках вживання пасивного стану та особливості його перекладу задля уникнення помилок розуміння сенсу документів та його коректного перекладу (Карабан, 2002: 564), наголошуючи на необхідності вживати пасивні конструкції у службових листах, контрактах, договорах. Окремим завданням є питання відбору методів навчання в залежності від потреб, віку та рівня підготовки студентів (Коптілов, 2002: 416).

Пасивні конструкції є невід'ємною частиною англомовної ділової комунікації, вивчення яких як граматичного явища часто сприймається студентами рутинною справою, оскільки асоцію-

ється із представленням довгих списків незрозумілих правил та їх застосування на матеріалах, не пов'язаних із майбутньою фаховою діяльністю.

Для побудови стратегії навчання використання пасивних конструкцій необхідно звернути увагу на труднощі, які виникають при перекладі таких конструкцій:

– встановлення логічності зв'язку між підметом та присудком у пасивному та активному реченнях;

– наявність прийменника у конструкції в англійській мові, якому відповідають дієслова, що вживаються без прийменника;

– комунікативна перспектива речення, яка призводить до неможливості перекладу за прямим порядком слів;

– прихований пасив, конструкція, що потребує смислового та структурного аналізу з подальшою трансформацією структури (Корунець, 2003: 456).

Тобто, на початку засвоєння особливостей вживання пасивних конструкцій у діловій комунікації та з метою актуалізації знань, отриманих протягом навчання у школі, студентам пропонувалось проаналізувати зразки документів та знайти приклади вживання активного та пасивного стану, порівняти ситуації, в яких вони вживались, визначити часові форми, встановити логічні зв'язки, визначити прийменникові, безприйменникові конструкції та форми прихованого пасиву, що дозволило провести дослідницьку роботу з формулювання правил формування, вживання пасивного стану, запобігти виникненню помилок при утворенні та перекладі пасивних конструкцій. Труднощі, з якими зіштовхується перекладач пасивних структур у ділових паперах викликані розбіжностями двох мов. Ці розбіжності варіюються від існування окремих неперекладних елементів та словосполучень до цілих структур речень. Знання про такі засоби перекладу, як граматичні трансформації, дають змогу вирішити проблеми, що виникають.

Слід зазначити, що велику роль у підготовці вправ для навчання пасивному стану відіграють автентичні матеріали, які можуть бути використані для покращення граматичних навичок у поєднанні із засвоєнням лексичного матеріалу та набуттям предметних знань (Salma Putri Islamy, 2022: 183–197). Зважаючи на необхідність професійної спрямованості автентичних матеріалів для організації та практичної компоненти навчання, використовувались різноманітні автентичні тексти письмової ділової комунікації, а саме листи, контракти, договори та звіти, представлені у підручнику А. Ashley “Commercial Correspondence”, та інші наявні у вільному доступі в інтернеті.

Із проаналізованих методів, що використовувалися при викладанні іноземної мови професійного спрямування студентам, що навчаються за економічним напрямом, можна відзначити, що методами, які виявились продуктивнішими та водночас викликали найбільшу зацікавленість та мотивацію студентів, були інтерактивні методи та інформаційно- комунікаційні технології (Калюжна, 2017: 70–83).

Інтерактивний метод передбачає режим бесіди або діалогу між студентом та викладачем або студентами. Інтерактивна взаємодія виключає домінування одного учасника навчального процесу над іншим та спрямована на розвиток компетентності студентів ефективного використання мови в різних комунікативних умовах, зосереджуючись на роботі в парах та групах. Завдання, які були запропоновані студентам для індивідуального виконання та роботі у групі, включали в себе:

- опис процесу після його зображення одним із студентів з можливістю задавати уточнюючі питання лише в пасивному стані;

- заповнення пропусків із пошуком необхідної інформації щодо історії та розвитку певних організацій, компаній, асоціацій, яка є у іншого студента у групі;

- інтелектуальні ігри, пов'язані з утворенням пасивного стану (Passive voice Quizzes), додатковим стимулом при виконанні яких виступає момент змагання;

- робота у парі відповідно до ситуації, яка передбачає отримання відсутньої інформації щодо замовлення, оплати, вантажу тощо у письмовій формі з визначенням стилістичного регістру;

- ведення письмової комунікації відповідно до заданої ситуації, аналіз поданих листів, пошук помилок;

- редакторська правка перекладу речень із пасивними конструкціями.

Зі свого боку інформаційно-комунікаційні технології забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням здібностей студентів, даючи можливість студенту чи групі студентів обирати власний темп виконання завдань. У процесі вивчення іноземної мови зазвичай пропонувались тестові завдання на закріплення та контроль засвоєння використання різних часових форм пасивного стану (Vesna Trajkovska).

Такий комплексний підхід до вивчення пасивних конструкцій на основі текстів письмової комунікації призвів до позитивних результатів підсумкового контролю за даною темою, а також оскільки робота велась на основі текстів, пов'язаних зі спе-

ціальністю, то рівень засвоєння термінології теж підвищився.

Отже, цілковите уникнення пасиву є неможливим, адже він є характерною рисою наукового дискурсу. В деяких випадках активний стан позбавляє речення чіткості та ясності й суперечить усталеним формам фразеології. Пасивній конструкції в англійській мові надається перевага, коли потрібно поставити логічний наголос на об'єкті, а не на суб'єкті дії, коли потрібно зберегти цілісність якогось члена речення у контексті. При заміні пасивних конструкцій активними у перекладі присутні різноманітні перекладацькі трансформації, необхідність використання яких зумовлена особливостями граматичних структур мови оригіналу і мови перекладу, а також прагненням перекладача передати стилістичні особливості та прагматичний зміст тексту оригіналу. Отже, пасивний стан дієслова є більш типовим для англійської мови, тоді як в українській мові переважає активний стан. Це можна пояснити особливостями граматичної структури, порядком слів у реченні, а також історичним аспектом розвитку граматичної системи. В англійській і українській мові пасивні конструкції використовуються з різною частотою і мають різне стилістичне забарвлення. В українській мові використання пасиву обмежується формальним та науковим стилем, в англійській мові ж пасив є стилістично нейтральним, і він набагато частіше використовується в письмовому мовленні, наприклад в офіційних документах (договорах, контрактах) (Табачна, 2019: 12).

Категорія стану дієслова в англійській мові має свої специфічні аспекти і виражається бінарною опозицією пасивною та активною форми дієслова.

Дослідження тенденцій управління сучасним бізнесом та його розвитку засвідчує важливість ведення документації, написання планів розвитку бізнесу, створення проектів розвитку на кілька років вперед, написання майбутніх угод тощо. Ця робота обов'язково включає обговорення. Отже, в граматичному аспекті необхідним є використання майбутнього часу. Останнім часом спостерігається тенденція до зменшення використання простого майбутнього часу як такого. Відмічається або його використання у пасивній формі, щоб позбутися персоналізації, або відбувається заміна на цілу низку майбутньо-орієнтованих іменників, дієслів, фраз та конструкцій (Jovin E, 2019).

Майбутній час – це граматична категорія, яка показує, що дія буде відбуватися після розмови. Майбутній час (Future Tense) має декілька аспектів – Simple, Continuous, Perfect, Perfect Continuous); вимагає допоміжного дієслова will.

Розглянемо деякі приклади стверджувальних, заперечних і питальних речень у Future Simple в діловому контексті. Future Simple у стверджувальних реченнях: We will launch a new product next quarter. – У наступному кварталі ми запустимо новий продукт; I'll attend an IT-conference next week. – Наступного тижня я відвідаю ІТ-конференцію. Our team will complete the project in time. – Наша команда завершить проєкт вчасно.

Але сучасна англійська мова багата на засоби передачі дії у майбутньому. Говорячи про майбутнє з точки зору англійської граматики, слід розрізнити наступні поняття:

– безпосередньо майбутні часи – Future Simple, Future Continuous, Future Perfect, Future Perfect Continuous.

– інші часи, які використовуються для опису дій в майбутньому – Present Simple, Present Continuous.

– конструкції, які використовуються для опису дій в майбутньому:

1. be going to;
 2. з інфінітивом – be about to, be to, be due to, be sure / certain / bound / set to, be likely to;
 3. з герундієм – to be on the point/ edge / verge/ brink of;
- модальні дієслова – can, may, must, need to, should.

Дякуючи тому факту, що всі майбутні дії за своїм характером гіпотетичні, вони часто асоціюються з модальним значенням наміру, бажання, обов'язку, впевненості у результаті тощо. В англійській мові існує безліч способів вираження майбутніх подій. Кожен з цих способів має свої відтінки значень та застосовується в конкретних ситуаціях. Розуміння цих форм допомагає зробити мовлення більш різноманітним та точним. Практика з різними часовими конструкціями допомагає вам вибрати найвідповідніший спосіб вираження майбутнього в залежності від контексту та вашого плану мовлення.

Поширеним способом вираження дії у майбутньому є Future Simple (will+Verb). Даний граматичний час використовується для вираження спонтанного рішення щодо дій у майбутньому, коли мовець не замислюється над рішенням / дією заздалегідь. Наприклад: Any plans for the weekend? – I have not decided. I think I will prepare a presentation. У цій ситуації зрозуміло, що рішення з приводу планів на вихідні приймається в момент мовлення. Також за допомогою Future Simple виражаються прохання, обіцянки, попередження, адже такі висловлювання найчастіше виникають спонтанно: I will sue you because you

haven't signed the contract. – Я подам позов на вас, оскільки ви не підписали контракт. Ще один випадок вживання Future Simple – висловлення прогнозу щодо майбутнього дії, які ґрунтуються на власних міркуваннях, очікуваннях, як, наприклад: I think I will make up a new schedule. – Я думаю, що складу новий розклад. Future Simple також може використовуватися для позначення інших відтінків значень. Його часто використовують для вираження обіцянок: I'll phone you later. – Зателефоную тобі пізніше; пропозицій: Don't worry, I'll help you to make up an agreement. – Не хвилюйся, я допоможу тобі скласти угоду; спонтанних рішень – Oh no, the supermarket is closed! I'll have to get take-away. – О ні! Супермаркет закритий! Доведеться замовляти їжу.

Часто занепокоєння у тих, хто вивчає іноземну, викликає пасив у майбутньому часі. Проте використання passive у Future Simple нічим не відрізняється від його вживання в інших часах. Отже, коли певний суб'єкт (у реченні це підмет) не буде виконувати дію, а дія буде виконуватись над ним, тобто він вже стане об'єктом, тоді нам знадобиться Future Simple Passive. Речення в такому випадку будуються за допомогою допоміжних дієслів will + be та третьої форми основного дієслова (Past Participle). Наприклад: The project will be completed by the team before the deadline. – Проєкт буде завершено командою до дедлайну (а не команда завершить проєкт до дедлайну). The new office space will be leased by the company. – Нове офісне приміщення буде орендоване компанією (а не компанія орендує нове офісне приміщення). Ким буде здійснена дія (так звану дійову особу), зазначати в реченнях Future Simple Passive не обов'язково. Заперечні та питальні речення будуються без винятків. Подивимось на прикладах: The sales targets will not (won't) be achieved by the end of the quarter. – Цільові показники продажів не будуть досягнуті до кінця кварталу.

Майбутність часто виражається за допомогою теперішнього часу Present Simple, що використовується для опису майбутніх подій, котрі є частиною розкладу, планування чи програми, на яку ми не можемо впливати. Present Simple використовується для вираження майбутності, коли йдеться про розклад потягів, графік навчання, програму тренінгу чи заплановані збори: The meeting starts tomorrow at 11 a.m. – Зустріч розпочинається завтра об 11 ранку. Використовуючи Present Simple для вираження майбутнього часу, дуже часто вказується конкретний час події чи заходу: According to the program for tomorrow, her speech finishes at 4 p.m. – Відповідно до програми на завтра, її

промова закінчується о 16:00. Слід виокремити фразу *to make sure*, що часто використовується з Present Simple для вираження майбутнього: *Make sure he meets our colleagues at the airport.* – Переконайся, щоб він зустрів наших колег в аеропорту. *We must wait to make sure he makes a deposit.* – Ми повинні зачекати, аби переконатися, що він зробить внесок (Nikoloff, 2018: 18–20). Досить поширено використовується теперішній тривалий час Present Continuous для вираження майбутньої дії, яка вже остаточно спланована і не підлягає змінам: *We are leaving tomorrow at 5 a.m.* – Ми їдемо завтра о 5 ранку. Спостерігається висока впевненість у планах, однак лише слова-маркери майбутнього часу вказують, що йдеться саме про майбутнє: *Tom is making his presentation on Monday.* – Том робить презентацію у понеділок.

Використання конструкції *to be going to* для вираження майбутнього часу демонструє зв'язок між сьогоденням та майбутнім, і стає зрозуміло, що станеться далі: *Look at this young gifted man, he is going to succeed in business.* – Подивіться на цього молодого обдарованого чоловіка, він досягне успіху у бізнесі. Конструкція *to be going to* також використовується тоді, коли деякі події вже сплановані на відміну від простого майбутнього часу, коли рішення приймається на момент мовлення: *I am going to transfer money after his call.* – Я збираюся переказати гроші після його дзвінка. Також спостерігається використання *to be going to* у ситуаціях, коли стає зрозуміло, що ось-ось щось станеться, коли у нас є видимий доказ того, що дія відбудеться: *He is making a written agreement, he is going to be the owner of the company!* – Він складає письмову угоду, він ось-ось стане власником компанії. Дещо рідше спостерігається використання конструкції *to be going to* для розповіді про плани, наміри, прогнози: *The company is going to offer fringe benefits for the staff.* – Компанія збирається запропонувати пільги для персоналу (Табачна, 2015).

Для опису майбутніх дій дуже поширеними є вживання конструкцій з інфінітивом. Так, конструкція *to be about to* використовується, коли йдеться про незаплановані, раптові дії, які можуть відбутися наступної миті: *He is about to terminate the contract.* – Він ось-ось розірве контракт. Досить часто уживаною є конструкція *to be due to*, котра використовується для того, аби показати, що потрібно виконати якусь дію або щось трапиться у певний час: *I am due to finish my paper next Tuesday.* – Я повинен дописати свою роботу до наступного вівторка. Майбутність часто виражається і за допомогою конструкції *to be likely to* щоб показати ймовірність вчинення або виконання

дії: *He is likely to get a promotion.* – Швидше за все, він отримає підвищення. З-поміж численних конструкцій з інфінітивом дуже вирізняється конструкція *to be to*, котра вживається в офіційному стилі, її можна почути в новинах, коли йдеться про вже заплановані дії, зокрема політиків або інших відомих осіб, а також всілякі офіційні рішення і заходи: *Our representatives are to meet in Geneva next Tuesday.* – Наші представники зустрінуться у Женеві наступного вівторка; *The Prime Minister is to visit Rome on Thursday.* – У четвер прем'єр-міністр відвідає Рим. Крім цього, *to be to* вживається в офіційних наказах, або якщо не зовсім офіційних, то, принаймні, з вуст того, хто стоїть на щабель вище: *At the end of the course, all students are to take a written exam.* – В кінці курсу всі студенти складуть письмовий екзамен. Слід виокремити конструкції зі значенням майбутності, які мають однаковий переклад і використовуються за одними й тими ж граматичними правилами: *to be sure / certain / bound / set to*. Особливістю зазначених конструкцій є їх лексичне значення, яке передає впевненість щодо майбутньої дії: *They are bound to succeed with such a plan!* – Вони приречені на успіх з таким планом.

Наступним нетрадиційним способом передачі майбутнього часу вважається використання *the Gerund*: *He advised creating a company with limited responsibility.* – Він порадив створити компанію з обмеженою відповідальністю. Так, конструкції з герундієм *to be on the point / edge / verge / brink of doing something* позначають дію, що має статися в наступну мить: *They are on the point of accepting our terms.* – Вони ось-ось приймуть наші умови. Варто зауважити, що дані конструкції мають дещо специфічне значення: хтось або щось скоро перебуватиме або опиниться на межі чогось великого, значного, дуже хорошого або поганого: *She is on the point of resigning.* – Вона за крок до відставки.

Для передачі майбутності широко використовуються модальні дієслова *can, may, must, need to, should*, адже, окрім майбутньої дії як такої, модальні дієслова вносять ще й поняття обов'язковості, ймовірності, спроможності або необхідності виконання майбутньої дії: *He can come a little bit later.* – Він може прийти трішки пізніше. Слід підкреслити, що самі по собі модальні дієслова вже спрямовані на вираження майбутньої дії і їх використання у сфері бізнесу дуже доречно. Наприклад, у діловій сфері можна використати модальне дієслово з формою інфінітива у пасивному стані, і ми отримаємо вираження майбутньої дії, вказуючи на необхідність, можливість чи обов'язковість її виконання із збереженням нейтральності дії, адже особа не вка-

зується: This speech must be made on behalf of our manager – Цю промову необхідно зробити від імені нашого директора. Якщо ж поєднати модальні дієслова з неозначеною формою інфінітива в пасивному стані, то ми також з легкістю зможемо виразити майбутність, отримуючи при цьому розуміння про необхідність виконання дії: It must be done very soon. – Це повинно бути зроблено дуже скоро (osvita.ua).

Висновки. Нами було проаналізовано три методи навчання граматики: дедуктивний, індуктивний та інтерактивний; визначено переваги і недоліки кожного з них. Вважаємо, що найбільш ефективним методом є інтерактивний з частковим поєднанням дедуктивного і індуктивного методів. Незважаючи на те, що граматична категорія пасивного стану викликає певні труднощі у вивченні, оскільки її вживання є більш характерним для письмової ділової комунікації, а для розмовного стилю використання активного стану переважає над використанням пасивного стану, можливо досягти достатньо високого рівня ефективності навчання при врахуванні інтересів слухачів, відповідності навчальних матеріалів потребам студентів та активному залученні їх до організації процесу навчання.

Пасивні структури зазвичай зустрічаються у діловій комунікації, наукових текстах, газетних статтях, прес-релізах, різних типах оголошень формального типу, звітах, заявах тощо. Багато документів, що належать до цієї групи, можуть бути пов'язані із питаннями економічної діяльності. Це можна сприймати як аргумент на користь вивчення пасивного стану у процесі іншомовної професійної підготовки майбутніх економістів.

У цілому в діловій сфері мають місце різні види комунікацій: між організацією та середовищем, різними відділами (підрозділами), окремими працівниками, керівником і підлеглими чи робочою групою тощо. Зважаючи, що всі вони мають на меті обмін повною і достовірною інформацією з метою підтримання життєдіяльності організації та формування її позитивного іміджу у суспільстві, а також координування злагодженої діяльності підрозділів, формування у працівників почуття єдності, спільності інтересів, необхідності спільних дій, можна дійти висновку, що ділова комунікація іноземною мовою, зокрема, є складним та різностороннім процесом, знання та ефективне володіння яким дає можливість результативної взаємодії з діловими партнерами, реалізуючи комфортне спілкування та застосовуючи різні стратегії і тактики, які зорієнтовані на досягнення компромісу та подальшого співробітництва. Проте недостатньо лише володіти знаннями, необхідно вміти застосовувати ці знання на практиці, тобто формувати комунікативні вміння, розвивати комунікативно-професійну компетенцію майбутнього фахівця сфери бізнесу. Нами були досліджені граматичні засоби вираження майбутнього часу в англійській мові, розглянуті їх лексичні значення та проаналізовані ситуації використання в діловому спілкуванні. Застосування майбутнього часу, як і будь-яких інших граматичних конструкцій, у сфері бізнесу має надзвичайно важливе значення, оскільки від правильного вибору тієї чи іншої форми майбутності залежить перспективність угод та чітке розуміння майбутніх планів діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Годованець Н., Леган В. Короткий огляд інтерактивних методів навчання іноземної мови. Науковий вісник Ужгородського Університету, серія Педагогіка. Соціальна робота. 2017. Випуск №1. С. 60-62.
2. Кокоріна Л., Літунова М. Комунікативно спрямовані методи і прийоми навчання граматики англійської мови. Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 17.01.2020. Том 3. Випуск № 27. С. 128-132.
3. Buki. Використання індуктивного методу для вивчення граматики в англійській мові. Buki. URL: <https://buki.com.ua/blogs/vikoristannya-induktivnogo-metodu-dlya-vivcennya-gramatiki-v-angliiskii-movi/>
4. Дуброва О.М. Формування позитивної мотивації до навчання шляхом застосування інтерактивних методів(на матеріалі англійської мови). Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького: Педагогічні науки. 2016. Випуск № 18. С. 52-57.
5. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця. Нова книга. 2002. 564с.
6. Коптілов В. Теорія і практика перекладу. Навчальний посібник. Київ. Юніверс. 2002. 416с.
7. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу. Підручник. Вінниця. Нова книга. 2003. 450с.
8. Salma Putri Islamy, Nita Kaniadewi. A review of teaching passive voice strategy. Epigram Vol.19 No.2 (2022). P.183-197. DOI:10.32722/epi.v19i2.4820
9. Калюжна В.В., Букрєєва О.Й., Чайковська Є.Ю. Пасивні конструкції- не пасивне ставлення. Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. Збірник наукових праць. Національна академія наук України. Центр дослідження та викладання іноземних мов. Київ. 2017. С. 70-83.

10. Vesna Trajkovska. Authentic texts as a resource for designing passive voice exercises for students of English for law enforcement. Conference: SECURITY HORIZONS, September 2022 DOI:10.20544/ICP.3.6.22.P03.
11. Табачна Т. І. Засоби вираження майбутнього часу. Навчальний посібник. Київ. 2019. С. 12.
12. Jovin E. Essential Grammar for Business. Great Britain. 2019.
13. Nikoloff L. English Grammar: Future tenses and ways of expressing futurity Kindle Edition. 2018. P. 18-20.
14. Табачна Т. І. Means of Expressing Future Actions in English. URL: <http://vchcole.blogspot.com/2015/11/means-of-expressing-future-actions-in.html>
15. Англійська мова для кар'єри і бізнесу. URL: <http://osvita.ua>.

REFERENCES

1. Hodovanets N., Lehan V. (2017) Korotkyi ohliad interaktyvnykh metodiv navchannia inozemnoi movy. [A Brief Overview of Interactive Methods of Foreign Languages Teaching] Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Universytetu, seriia Pedahohika. Sotsialna robota – Scientific Bulletin of Uzhhorod University, Series: Pedagogy. Social Work: coll. of science papers, 1. 60-62. [in Ukrainian]
2. Kokorina L., Litunova M. (2020) Komunikatyvno spriamovani metody i pryomy navchannia hramatyky anhliiskoi movy. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. [Communicatively Oriented Methods and Techniques of Teaching English Grammar. Actual Questions of Humanitarian Sciences] Mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Interuniversity Collection of Scientific Works of Young Scientists of Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko: coll. of science papers 27. 128-132. [in Ukrainian]
3. Buki. Vykorystannia induktyvnoho metodu dlia vyvchennia hramatyky v anhliiskii movi. [Using the Inductive Method to Learn English Grammar] URL: <https://buki.com.ua/blogs/vikoristannya-induktivnogo-metodu-dlya-vivcennya-gramatiki-v-angliiskii-movi/> [in Ukrainian]
4. Dubrova O.M. (2016) Formuvannia pozytyvnoi motyvatsii do navchannia shliakhom zastosuvannia interaktyvnykh metodiv (na materialy anhliiskoi movy). [Formation of Positive Motivation for Learning through the Application of Interactive Methods (on the Material of the English Language).] Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho: Pedahohichni nauky – Bulletin of Cherkasy National University named after Bogdan Khmelnytsky: Pedagogical Sciences: coll. of science papers 18. 52-57. [in Ukrainian]
5. Karaban V.I. (2002) Pereklad anhliiskoi naukovoї i tekhnichnoi literatury. Hramatychni trudnoshchi, leksychni, terminolohichni ta zhanrovo-stylistychni problemy. [Translation of English Scientific and Technical Literature. Grammatical Difficulties, Lexical, Terminological and Genre-Stylistic Problems] Vinnytsia. Nova knyha. 564. [in Ukrainian]
6. Koptilov V. (2002) Teoriia i praktyka perekladu. [Theory and Practice of Translation] Navchalnyi posibnyk – Textbook. 416. [in Ukrainian]
7. Korunets I.V. (2003) Teoriia i praktyka perekladu. [Theory and Practice of Translation] Pidruchnyk – Textbook. Vinnytsia. Nova knyha. 450. [in Ukrainian]
8. Salma Putri Islamy, Nita Kaniadewi. (2022) A review of teaching passive voice strategy. Epigram Vol.19 No.2 (2022). 183-197. DOI:10.32722/epi.v19i2.4820
9. Kaliuzhna V.V., Bukricieva O.I., Chaikovska Ye.Iu. (2017) Pasyvni konstruksii- ne pasyvne stavlennia. Lihvistyka XXI stolittia: novi doslidzhennia i perspektyvy. [Passive constructions – not a passive attitude. Linguistics of the XXI century: new research and prospects] Zbirnyk naukovykh prats. Natsionalna akademiia nauk Ukrainy. Tsentr doslidzhennia ta vykladannia inozemnykh mov – Collection of scientific works. National Academy of Sciences of Ukraine. Center for the Study and Teaching of Foreign Languages. Kyiv. 70-83. [in Ukrainian]
10. Vesna Trajkovska. Authentic texts as a resource for designing passive voice exercises for students of English for law enforcement. Conference: SECURITY HORIZONS, September 2022 DOI:10.20544/ICP.3.6.22.P03.
11. Tabachna T. I. (2019) Zasoby vyrazhennia maibutnoho chasu. [Means of expressing the future tense] Navchalnyi posibnyk – Textbook. Kyiv. 12. [in Ukrainian]
12. Jovin E. Essential Grammar for Business. Great Britain. 2019.
13. Nikoloff L. English Grammar: Future tenses and ways of expressing futurity Kindle Edition. 2018. 18-20.
14. Tabachna T. I. Means of Expressing Future Actions in English. URL: <http://vchcole.blogspot.com/2015/11/means-of-expressing-future-actions-in.html>
15. Anhliiska mova dlia kariery i biznesu. [English for career and business] URL: <http://osvita.ua>. [in Ukrainian]